PRZESTROGA
O TYTVLACH
Y DIGNITARSTVVACH CVDZOZYEMSKICH WPOLSKYM KROLEſtwie y w Páńſtwach do niego náleżączych.

Anno M. DC. XXXIV.

Ex Teſtamento Solikowii Archiepiſcopi Leopolienſ.

ó Senes patriæ, Patriam antiquo amore colite. Moribus, & virtutibus antiquis, eam conſeruate. Rebus propria nomina date. Concordiam ſeruate. Æquitatem *diligite.* Æqualitatem *cuſtodite.* Ambitioni *occurrite. Iuſticiæ ſemper Fautores eſtote. Rempublicam ob merita ſeruate. Agitur cauſa Dei: Conſcientiæ: Honoris veſtri. & Præmij ſempiterni. Præſtate vos viros: cùm ſalus Patriæ id requirit. Non eſtis imbelles. Ornauit & armauit vos rebus omnibus hæc Patria. Omnia illi debetis.*

PRÆFACIA
Przezácnemu y Naidoſtoinieyſzemu Stanowi Slachectwa y Rycerſtwa Polſkiego, Moim Mśćwem Pánom, y Bráćiey,
Z. D.

PRzeſtrzegano kiedys Rzymiánow/ że im/ Natura parturit Regem, ále Priuata niecnotliwa/ gdy kożdy wpotomſtwie ſwym oney ſie doſtoynośći Krolewſkiey ſpodziewał: do zábieżenia temu/ droge zágrodziłá. Albo też/ Fatalia non fiunt alia. Ale ia teraz ćiebie Cne Polſkie Rycerſtwo/ oprzeſtrzegam: że/ nie Natura, nie Fata, ále Ambitio parit tibi ſeruitutem. Náſtawáią coraz częśćiey *Groffowie, Margrabiowie, Xiążęta Sacri Romani Imperij*, miedzy wámi. Ktorzy/ vellent eſſe tales, quales videri. Bo ſine vitulo, nietązny Titulus, áni może bydź/ poki ich máło: álbo pokat ſie niezdobendą ná potęgę/ do złámánia praw: y ſtanu wáſzego oſiodłánie. Weyrzyćie co ſie dźiáło in Imperio, y we Włoſkiey ziemi. Dożywotne to kiedyś/ álbo doczesne Officiorum publicorum, & Magiſtratuum, agnomina bywáły. Ale niektorzy Potentaci znich/ compendio publico, dignitatem priuatam, & hæreditarium, Familiom ſwym/ decus poczynili: J rożnemi práktykámi rozerwali magis vel minus, po Powiatach Slachtę: y wdźiedźiczne máńſtwo obroćili.

 ćili.

ćili. Gdzie pierwy/tylko doczesna Regalis, vel Cæsarei brachii władza (iáko w Polszcze teras Starostowie albo Kaszteláni/) odprawiáli. Záczym Szlachecka wolność o ziemie: Et mutata Reipublicæ forma. Wtasz kiedys/w Athenach/była oppressa Respublica,per Triginta Tyrannos. Juliusza Cesarza nie wspominam. áni wielu innych ambitiosos. Zábiegaycież Wm̃.wczas/y po cudzey szkodzie złemu. Nietrzeba ná to Rokoszow / áni Sedyciey: Seymy to spráwią: Zgodá to spráwi: Jeno sie uymiy my iednostaynie ná Seymikach / y Seymach o to: y przełozmy to Je° K.M. iedynemu Pánu/y Xiązećiu/y Krolowi swemu.

Nád ktorego/po Bogu/ niepodlega zadnemu Monarsze/ áni ieych Titulatom/ Cny Polak.A przytym/ ordynáciey osobnych/ áni dispositiey / quæ hæreditariam potentiam extra stilum communem záciągáią / nikomu zgoła niepozwálaymy.Alias / pogardźićieli Wm̃.tą przestrogą/y rátyami/ktore zpráwa Koronnego/ y zwyczáiow/á Historey Oyczystych / y doświatczonych Politykow zebráne / zá rádą wielu przyiáciol swych/ wiernie Oyczyzne/ y Wolność Slachecką miłuiących Senatorow y zácnych Synow Koronnych/ (ácz dla inuidiey/ ktora nie kozdemu znośna/ álbo ráczy/ dla modestyi swoiey/ sub conuoluto nomine) publico usui, y kozdemu zWaszmośćiow ofiáruie? Restabit kiedysz tedysz/mowic potomstwu Wászemu: Fuimus Troës. Ja de vitiis loquor. Personas ad aras Ohtrániam/ y mnie miley przyiázniey

zniey ieyh. Ale leges patrias bardziey/& libertatem: quæ Æqualitate constat. Przymićieß WMĩ.odemnie te prácę łaskáwie: bo bácze/ wzániedbániu tego/ detrimentum aliquando nociuum Reipublicæ. A wierze: że y ći/ktorych śię to dotycze/obáczą śię: ani będą mieli zazle: widząc/ że/ officii, & boni publici zelus, nie inuidia dalibog pioromi trzymáła. Bo patria omnes in se charitates complexa est. Dość ma w Polßcze (by tylko záslugował) u Krola swego Polak Honorow/y Tytułow: Wolnośćiey teß nigdźie wietßey/Słonce niewidźiáło. Nie darmo Krola Polskiego Regem Regum zowią Politicy. Z ćiebie cny Slachćicze Polski/ Elector Regis: z ćiebie Dictator Belli & Pacis: z ćiebie/Conditor Legum & Interpres: z ćiebie Arcibiskupi; Biskupi; Woiewodowie; Kaßteláni; Marßałkowie: Pieczentarze Podskarbiowie Hetmáni Generałowie Dworśći; Ziemśćy; Grodcy: Koronni; y Litewśćy: Duchowni/ y Swietczy Dignitarze/ Vrzędnicy/ Przełozeni/ wroznem powołániu/ y Prowincyach/ do tych Pánstw nálezączych/ pochodzą. Stobą śię Wielcy Krolowie/ Carowie Xiązętá/ powinowáćić niezbrániáią. V ćiebie Indigenatu zebrac/ Wielcy śię Pánowie postronni/ niesromáią. y Lenmanami bydź niewstydzą. V ćiebie chudoba cnoty nietráći/ & ex angulo in cælum prosilire licet. O twoiey wierze ku Krolom swym/ náywięcy Swiat trzyma/ y rozumie? Nic po tych tedy Cudzoziemskich przysádach. Ktore & Æqualitatem,& Libertatem

catem ſuffocant : á ná to mieyſce Ambitiones, Æmulationes, Oppreſſiones, Seditiones, Diffidentias, Suſpiciones, & alias peſtes Reipublicæ concitant. Poſpolićie nowy przyſmak/ czyni w żołądku perturbácią : Wzdrowiu/ ſzkodę pewną. A coż w Rzeczypoſpolitey? niedarmo rzeczono. Omnis nouitas nociua. Zátym bądź łaſkaw/ á ſtáray ſię/

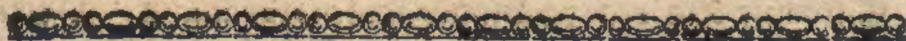
Vt

Moribus antiquis, ſtet res Polona, Viriſq;.

A Pan Bog iáko do tąd/ niechay błogoſłáwi ſtan twoy/ y Krola Je° Mśći. y tę miłą Oyczyznę náſzę znákomitſzemi corás / niechay Triumphami zdobi. Dat. z Niświżá. 10. Maj, Anno Domini 1634.

Præſenti ſtatui Reipublicæ cále wierny. A W ściom. moim Mśćiwem Pánom vprzeimie życliwy brat y ſługa.

Máciey Dargodzky C.M:

ô bona libertas, auro precioſior omni :
ô primum ſummumq; decus : quâ ſemel adempta,
Nil gratum, nec dulce viris : ſed viuere mors eſt.

Iſz

Iſż Tytuły Cudzożiemſkie, przećiwne ſą práwu, y ſzkodliwe ſtánowi Slacheckiemu w Polſzcze, y Prowincyach znią Vniowánych.

I.

ZAwárło práwo/ ręke Krolom Polſkym: że ſine conſenſu Reipublicæ, nie mogą multiplicare Dignitates; Ani náwet Woyſkich: pogotowiu od obcych Monarchow niemáią Polácy aquirere niáſkich Tytułow.

II.

Tákie Tytuły/ znoſzą Æqualitatem ſtánu Slacheckiego/ qui primas habet in Regno.

III.

Też/ wnoſzą Inæqualitatem Iż Oyczyſte Dignitárſtwa/ tylko dożywotnym práwem/ y niebez záſług dawáne bywáią. A te przewozne/ ſą Dziedziczne/ y w pieluchách natalium ſorti debentur.

IV.

Derognią Maieſtatowi Krolow Polſkich/ ktorzy ſię rożnych Prowincey Xiążętámi piſzą: iákoby ſię y ći Tytuláći/ rownać chćieli Krolō Pánom ſwym.

V.

Derognią y wtym. Ze niby przyznawáią/ nad Koroną Polſką/ y iey poddanemi/ Ceſarzom/ y obcżym

Kro-

Krolom/ quandam superioritatem: przymuiac od nich/ takie dignitates ná sie/ y ná Fámilie swe: á náwet/ y ná Dobra Ziemskie/ maietnośći swych/ w Koronie bendące? Bo nietylko Successores Gentilicii, ále y Aquisitores talium bonorum, tych Tytułow záżywáia. quasi verò Consul esset, quisquis consulis domum aquirit?

VI.

Deroguia y Rzeczypospolitey. Jakoby ona niemogła benè meritis, sufficienter conferre, gdyby tákich Tytułow necessitatem, vel vsum, baczyła. Jáko Arcybiskupa Gnieznieńskiego/ Pirwszym Xiażećiem: à sub Interregnis, Podkrolem vczyniła. Tasz Duces in Pomerania, Prussia, Curlandia, creowáła. Od niey Mazowieckie/ Słaskie/ Stolpinskie/ Pomorskie/ y Wołoskie Xiażeta/ Tytuły bráły. Tasz Withuldowi/ Brátu Krolewskiemu (& quidem legibus soluto) zabroniła przyienćia Dostoynośćiey Krolewskiey/ od Cersárza Zygmunta.

VII.

Deroguia ieszcze te Tytuły/ Stározytnemu Slachectwu Polskiemu: iákoby/ bez tych Cwykłow Niemieckich/ nie było zupełne. O iákich Cwykłach/ áni Græci, áni Rzymiánie/ vbi verus libertatis, & virtutis nidus erat, nie wiedźieli/ áni słyszeli.

VIII.

Tácy Tytulaci/ moga w Rádźie tam stemi Monarchámi siedźiec/ y moga mieć extra Regnum possessie, wtych

w tych panſtwach/ quorum Magiſtratum gerunt. Exempli gratia. Nieboſzczyk Pan Januſz Radziwiel Podczaſzy Litewſki ná on czas / poiawſzy Brandeburczanke; á piſzac sie teſz PRINCEPS Romani Imperij; w Drezdzie ſiedział w radzie / v Kurfirſta Saſkiego / z dzieſieyſzym Ceſarzem Jego Mſcia / ieſzcze Krolem Czeſkim bedacym Anno 1617. y zas kupił ſobie w Niemczech panſtwo; co ſie Niemcom w Polſzcze niegodzi / áni Polakom w Niemczech. O czym nizey ſuo loco verificowac bede. Tu tylko Szampaha wſpomniawſzy. ktory/ ex vi legum, muſi ſie wyprzedac z cudzey ziemie / áby był Indigena Polſkim.

IX.

Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire, y ták tempore pacis, quàm Belli, Omnes Actiones, tákowych Tytulatow/ ſuſpectæ forent, non immeritò, alterutri Reipublicæ. Et haberi deberent pro per duellibus: bo tu mieſzkáia/ á tam przysiegáia. Tu ſa proſta Slachta: á tam Groffami / Marchionámi/ Xiazetámi Zaczym præſumuntur magis fauere, vbi magis ornantur. Strzeſz Boze Trzeciego Maximiliana do Korony. Niedarmo sie nam Oycowie/ inter cætera, kázále ſtrzec/ Practicam Auſtriacam.

X.

Nouitates ſunt fugiendæ in Republica: á zwłaſzcza tákie/ ktore conuellunt ſtatus, & immutationem ordinum záciagáia. y przyſzłoby do tego / zeby zaczáſem náſtał

B quartus

quartus in Republicâ, vel prior à Rege, Ordo Principum w Polszcze: procz Krolewskiego domu/ rozmayte ná Wołyniu/ y w Litwie Xiążęta/ y Kniazie/ á nád to Feudales/ y tych przybyszow/ to iest Imperii Romani Comites, Duces &c. per multiplicationem, ráchuiąc.

XI.

Też Tytuły/ rodzą często nienawiśći/ y niechęc miedzy ludźmi y Dignitarzami Koronnemi/ á tákimi Tytułatámi/ z właszcza w Cudzych Kráyach/ ták inter Studentes, iáko y Actus publicos exequentes personas. Gdy támecznego Groffa/ álbo Xiążęćia (ále Polskiego rodu) v stołu wyżey posadzą niżli Woiewodę álbo Dignitarza Koronnego, lubo ieyh syny. niebez dishonoru álbo zá:atrzęnia serc/ y Animuszow nápotym. Oczym/ propter exemplum, przydam ku koncowi list onego Wielkiego Firleiá Podskarbiego Koronnego/ y Kasztelána Woynickiego/ wtey mátery. Ale y pámiętna ona Legácya do Franciey/ po Krola Henrika/ zá Oycow nászych: gdy tam chćiáno/ y wdrodze/ dla Tytulu/ magis venerari Comitem á Gorka/ niżli Capitaneum Bełzensem. Tákże y w Berlinie/ ná weselu Radziwiłowskym/ pirwey miał śiedźieć Comes á Lábiszyn/ niżli Succamerarius Posnaniensis. Ale przestrzeżono.

XII.

Tákowe Tytuły/ powinne miec suas Jurisdictiones, y Territoria & Officia, sine quibus nihil valent A Polácy te Officia, innemi przezwiskámi nazwáli. Jáko Ducalem

Di-

Dignitatem, włáśnie Woiewodowie repræſentuią: Comites, ſą Stároſtowie: (vide Cathal Gloriæ Mundi) Barones quaſi filii excelſiores, id eſt Regum: Marchiones, quaſi Limitum cuſtodes, to ieſt Straznicy, álbo Podkomorzowie: & ſic de alijs. Záczym po tych Tytułach Cudzoziemſkich nic w Polſzcze, in præuaricationem rownośći Slacheckiey; álbo Vrzedow y zwyczáiow Koronnych. Bo ſterilem laurum, nec Aurelianus ambiebat: y quadruie śię ná tákich ono dictum Ficti, Picti. ktorzy w Polſzcze, nietylko Vrzendu ále áni mieyſca, ſupra Nobilitatem niemáią, ex inſtituto legum, náznáczonego.

XIII.

Godzien obſerwatiey Teſtament Krola Auguſta, ktory báczac periculum Reipublicæ, gdyby Sioſtry tego, ſuccedowawſzy po Krolu Bráćie ſwym w dobra (ktorych było w Litewſkim Xięſtwie niemało, y co Matka ich Bona náſkupowáła) á w domy Xiążece y Krolewſkie do Cudzych Krayow zá mąż ſzedſzy, propter præeminentiam ſtatus, & Tituli, zátrudniały Rzeczpoſpolitą, z miłośći własney ku nam, y cáłośći tego Kroleſtwa, kázał po ſobie wſzytke puśćizne, od Sioſtr eximere & redimere, przydawſzy te ſwiete ſłowa.

(A ieslimy przeſtrzegámy y wáruiemy, áby krew náſza własna Krolewſka, y panſtwach náſzych śię ſádowiac, trudnośćiey iákiey nieczyniła, pogotowiu trzeba przeſtrzegáć, áby teſz y inne oſoby, ktore śię poſtronnemi Tytułámi ozdobiwſzy, máiac przełozenſtwo w Koronie, y w Wielkim Xięſtwie Litewſkim, do iákiego ſáſołu y ſedyciey przyczyny nie dáły, &c. &c.)

Niebył

XIV.

Niebyło w ten czás ieno Radziwil co miał ten postronny od Cesarzow tytuł Ducis siue Principis: y to śie był znim/ ten August poszwagrzył. A przytym było też kilka dawnych Hrabiow / á Tenczyn; ab Ostrorog; á Tarnow; á Wiśnicz; á Gorka; á Szydłowiec. A przeto ćie kazał śie ich strzec August/ choćia gdźie indziey práwo nápisało: Modicos excessus, non esse curandos. Pogotowiu teras / gdy śie zamnaza pluralitas, y coras glembiey/ y szkodliwiey/ idźie in viscera Regni. A do tego ordinacyami śie podszywa / propter comparandam hæreditariam potentiam: trzebá złemu zabiezeć / y w czas. Bo tam nápewnieysza/ Rzeczypospolitey/ zguba abo szkoda/ kedy namnieysza opatrznosć.

XV.

Confusia nástampi inter lineas descendentes sanguinis Regij, gdy śie dabog rozmnoza: spotomstwem tych Tytułatow. propter paritatem ambitiosi tituli. Bo iusz/ y ći pisza śie (á niedawno) Dei gratiâ: quod merè Regale est, y nad to pisza śie Romani Imperii Principes, aut Comites: iákoby Niemcámi byli/ nie poddáni Krolom/ y Krolewstu Polskiemu?

XVI.

Kardinalstwa Ordinem Sacrum, Ecclesiasticũ, Temporaneum; niemoze Oćiec świety/ Paster & Pator totius Christianitatis, propter leges nostras, conferre, zadnemu Polákowi/ sine consensu Regis, & Senatus: choćiasz to

rzad-

rzadko bywa/y ledwo nie w wigilia śmierći stáruszkowi ktoremu Biskupowi Emeritissimo, tytuł Eminentissimi, dawáia? A iákosz máią subsistere te sæculares, Hæredıtariæ Exoticæ, præiudiciosæq; Regno Dignitates: ktore po spolicie/ Æmuli, vel inhiantes Regno Monarchowie/ rozdawaia?

XVII

Jest Animaduersia pilna in Ambitum, w kozdey porzadney Rzeczypospolitey: y w Polszeby iey trzeba/ ná te Cortisanos Politicos, & impetrationes Viennenses, iáko in Romanas kiedys vczyniono. Przynamniey áby tácy Accipitres titulorum externorum, byli incapaces Honorum in patria.

XVIII.

A tym słuszniey/ że Distributionem Dignitatum, pro solis Nobilibus, práwo opisało. Excludowawszy/ Omnia genera Ducum, & Baronum, personasq; exoticas, cuiuscūq; dignitatis. Jákowemi nuncupari debent ći Comites, Marchiones, Duces &c. ktorzy śie vltro czynia/ w tych tytułach/ Cudzoziemcami: y tak w nich Niemczeia/ Włoszeia; choćia śie w Polszcze rodza.

XIX.

Mutantes tedy Patriam & Animum: mutent etiam cælum, atq; solum: iáko Osmolski do Norymburgu/ ná lepszy Rzadt: álbo y iáko Ferensbach/ do Niemiec/ lepszego szczesczia szukać iachał. Chfalebnie stáry Zigmunt vczynił że y powinne wypchnał z Litwy/ zá Michałem Glinskim do Moskwy: (isz mu śie tam bardziey residentia spodobala) do spolney vćiechey.

 Jeślich-

XX.

Jeślichmy Withułdowi zábronieli Ambitionem, gdy chćiał od Cesarza Korony? pogotowiu słuszna y snadnieysza/ poddanym obywatelom Koronnym / zábronić teyże Ambitiey, choćia w mnieyszych stopniach troche; y trzeba kassowac hæc flabella seditionum, y pænam záłożyć/ná vżywáiacych y przyimuiacych. Gdyż y pod Lenczyca/y pode Lwowem/ o to rozruch/ y prawie Rokosz był: kiedy śię te Ambitie legły. Bo niektorzy Pánowie (iáko Bielski pisze) chćieli miec rosność/po Czesku w Tytułach/od prostey Slachty/choćia ná on czas/tylko Comitatus przyimowáli: ktora Dignitas, ieno człontiem/álbo dwiema wysza/ nizli Nobilitatis. Coby teraz czynili Oycowie nászy tamći stárzy/ gdyby Principes, Marchiones, augmentari unas obaczyli?

XXI.

A przynamniey/propter bonum pacis, (bo sine nobis nihil in nos) Tym co iuż sa zdawna / Ab atauis & auis, in possessione Titulorum, damy pokoy: ále klamke in futurũ zawrzec/Arma, y Cognomina ich/opisác trzeba. Zadney iednak prærogatiwey iák Vnia opisuie nieprzyznawáiac/áż ich czas iáko y Mazowieckie/Zatorskie/ Oświećiemskie/Słuckie &c. Xiążeta/bono publico vprzatnie.

XXII.

Dla tego Rzeczpospolita. Et Imperandi modum, & ditescendi spewnych œconomiy opisáła Krolom Panom swym: ne aquisitâ potentiâ insolescant. Bo potentia liber-

bertatis nouerca: pogotowiu obawiać śię trzeba / áby successu temporis, kto s tych Tytułatow/ doskrabawszy sie potegi/ (o ktora przy ordynacyach owakich/ y przy kunszafstach z Cudzoziemcámi łacno) niechćiał garlic Rzeczypospolitey. A ieszcze gdyby sie ich kilka spiknęło contra præsentem statum Reipublicæ? Bo magnum dominandi desiderium in præpotentibus. Exempla Swiáta wszystkiego y wszystkich wiekow/ zá Xiegę stoia Niedarmo leges Ostracismi, in Liberis Rebus publicis, stanowiono; y w Rzymie/ Ne vel Senator, capaciorem trecentis amphoris nauem haberet, zákázáno. A skoro to práwo szyie złamało/ wiemy/ quæ mala exambitione pullularunt, & ex potétia. Ba y v nas w Polszcze/ Maslaus; Sieciech; Paulus Episcopus Cracouiensis; nusz Melsztynsky/ co rábiáli/ strzez Boże reuolutionem tákich czásow: prendzey byśmy byli in metu & motu; álbo in Oligarchia vel Tyrannide. Stáre adagium o Coryncie/ że tam/ nec ingenio, nec opibus excellere licebat, nedum Titulis.

XXIII.

Exempla potentiæ vel ambitionis plura, terrent; wspomniawszy ná Xiążeta Mazowieckie: ktorzy jure Ducali, Krzyżakow záćiągneli/ choćia bonâ intentione, do Prus: ále potym ná násze złe. Ba y sámi kilka kroc śiodłali Rempublicam. Tákże Xiążeta Slaskie/ oderwawszy sie od Korony do Czech / á Siewierskie do Moskwy co nam pobroiły? á po nich zas Michał Glinsky? Animus meminisse horret: czytáć Kroniki. Niedarmo y Xiążećia

żecia Słuckiego/z Rády wyrugowáno. Niedarmo legem de nō conferendis dignitatibus, ad Duces & Barones, pisáno. A zá náßey pámięći Fridérikowi Xiążęćiu Kurlandzkiemu/pro magnis inRempublicam meritis, z wielką ostrożnośćią/ dzierżawę táką in visceribus Reipublicæ dac pozwolono. Acz tego Familia/wtey dostoynosciey/ sáma Rzeczpospolita fundowáła/ nie ktory inßy/ Monarcha obcy. XXIV.

Niechcemy áni my teras ćierpiec/ in consultationib. in Comitijs, in Interregnis, in Electionibus, áni miedzy sie przypußczac/ Krolewicow Ich Mśćiow Ani Xiążąt Pruskich Pomorskich/Kurlandzkich/choćia Vasallos Regni, propter præeminentiam status? & quia Generis Germanici sunt. A tych bierzmowánych Niemcow/ czemu mamy ćierpiec? Germanos Senatores in curia Polona?

XXV.

Sapiamus tandem, po ßkodźie drugich panstw/ wiedząc co w Rzymie sámym Papieżom/ oni Comesowie/Frangipany Tucsuláni. A Cœsarzom ś Szwatzburzscy/Turenscy/Nassawscy/Mansweldowie/ Walßtaynowie/ wyrządzáli: áß do tych czásow Ze dawnieyßych/Magnenciußow Phocasow: Ani Saskich/Brandeburskich/Rhenskich/Haskich: áni Berangariußow/ Guidonow/Graumbachow & id genus Rebellizantow: ani przy nich/ Francuskich Turbones niewspomnie: y wielogłownych buntownikow. To pewna/ że bodayby niebyło spokoynieyße Imperium Romanum, gdyby

tan-

tandem aliquando, tym wysokim makowkom wzrostu vjeto: á stan Slachecki/ z Boiarstwá/ y z Manstwa dziedzicznego/ tym Pánkom/ vt plurimum ex damnis publicis,& Ecclesiasticis nádziánym/y spánoszonym/wydarto. Bo y u nas wniektorych Prowinciach/gdzie potentia alicuius Satrapæ, vel plurium Optimatum præualet, choćia to wrzeczy in libera Republicâ, znacznie widámy/ że tám wolny glos Sláchecki/y iezyk/ dusżno siedzi/ ná zyazdach/ bá y wdomach wlasnych: y czesciey do Placentiey/niżli do Verony sie udáwá Dla tego osobliwie Wolhynskim Trybunalistom/ wieczey paragraphow/ w Iuramencie/ nizli zinszych Woiewodctw/ (gdzie Xiażat y Kniaziow nie bywálo) Deputatom przypisáno.

XXVI.

Dunczykowie æmulantur in multis nostras libertates: Niechayże viceuersá, y nam nie bedzie wstyd/ práwá v nich imitari. W ktorym seuerissime zábroniono tákich, y tym podobnych Tituloclatur, Ducum, Comitum, Baronum, &c. I Veneci/ gdzie teß Princeps Ferarum Leo, Reginam Auium Aquilam in custodiâ Libertatum æmulatur, ledwo dozywotnych tytulow pozwáláią Patriotis, od Cudzoziemskich Pánow/in signum emeritæ virtutis: iáko Equitatum Auratum, y Káwálerey roznych. ále tákich ktore ad hæredes transeunt, mimo Oyczyste gradus, Boże uchowáy. Náwet iednego Poslá/ że in Legatione

C Pu-

Publica, przyiał Kardynalstwo / bez ich consensu ; wysoko podnieść kázáli.

XXVII.

Zadna Rzeczpospolita niećierpi Phalburgerow / to iest / Duarum ciuitatum, choćia in eodem Regno, Ciues. oczym Aurea Bulla Caroli IV piße. A coß duorum Regnorum indigenas, ćierpiecby miałá ?

XXVIII.

Komorowskim kiedys przestronne Maietnośći : A zá náßych lat / niebioscykowi Xiażećiu teß / Ostrowskiemu / Pánu Kasztelanowi Krákowskiemu / wzieto Makowice / w Wegrzech / wielkie Páństwo : że pod innym Krolem / w Polßcze mießkáli. Tákże y PP. Leßczynscy / bona materna w Slasku / Strazbork / muśieli zá ládáco sub pœna confiscationis, steyze przyczyny pozbyc. Niechay że teß y ći mili Principes, Comites, Duces, Marchiones, pari lege w Polßcze tráca / iáko ći co sie Externis Dominis immancipant, & volunt duobus seruire.

XXIX.

Czytác Kronike co Komorowski zámyslał / o Krolestwie Polskim / pisac sie teß / Comes in Liptow, & Orawien. A má'ac ad omnem euentum, inße máietnośći w Wegrzech. by był Krol Kazimirz niepostrzegł / y moca nie zábiezał zlemu / choćia mimo prawny Proces.

Kro-

XXX.

Krolewicowie Ich Mść niemáią gaudere, prouisionibus à Republicâ datis, gdy dostąpią w Cudzych ziemiach/ iákiey Dignitatem: A Ziemiánie nászi/ chcą bydź w tey mierze absolutiores. Y tu/ y tam/ quicquid lubet, trzymáć?

XXXI.

Ambitia ma prętdkie Skrzydłá/ y łacniey à Mediis, ad summa; quàm ad Media, ab Infimis po skoczyc. Nietylko tedy na to pátrzyc potrzeba/ co tácy Ich Mść. chcą czynic/ o ktorych cnocie niewątpiemy. Ale coby mogli? iáko Mistrzowie Pruscy/ Jfflantcy/ propter hæreditarium decus uczynili: gdyby sie kto/ álbo iego proles ośmieliła. Bo difficile est, in magna fortuna, non lasciuire. Widamy tego dosić/ gdźie indźiey Et Hæroum filii, noxæ plærumq;.

XXXII.

Jeżeli Joannes de Pilca, zostáć sie in Comitatu Jaroslauiensi nie mogł? propter legum Maiestatem, choćiaż Krolewski pasierb y quasi iesżcze in absoluto Dominio, zá Krolá Jágellá: iáko Kroniki Swiádczą. Jákoż kto inszy/ może tákowe præeminentiæ wnośic/ ad liberam Rempublicam, ex dispositione obcych Monarchow?

XXXIII.

Jest traditia w pewnych y wiáry godnych Manuscriptach/ że Rádziwiłowi/ gdy sobie vprośił u

Cesarzow Titulum Principis, dáno oto Actya/ przed Krola Zygmunta Stárego: y do tego przyszło / że deprecando, porzućieł on przywiley pod nogi Krolewskie/ ofiáruiąc się záras nároskázánie K. J. Mśći zdrápać on przywiley Cesarski/ álbo Tytułu nieużywáć/ intra pomœria Regni. czym sobie Krola zmiękczył/ y snadź/ Indult otrzymał. Co przed Vnyą ieszcze vszło Ale nigdźie potym/ in Actis Actibusq; publicis, atq; in Responsis Regijs, nie dawáno tego Tytułu nikomu. Ani náwet Wołhynskim Xiążętom. O ktorych Genealogiach / y deductiach/ Etymologiæ s Kniaſtwá / co ras wieczey / á wierę nie rychło po Vniey, legą się. Chociaż Knias/ nieznáczy własnie/ ieno quasi, tey kniele Páná / álbo dźiedźica/ iáko pomieniony/ Pan Woynicki/ w liśćie do Syná wykłáda. Naybarziey teras á morte Zigism III. powszedniela te wyniosłośći. Bo y co Knias / chce bydź Xiążęćiem zwány: y ráczey komu inszemu w Senáćie/ y w Poselskiey izbie/ Tytuł Wászey Xiążęcey Mśći/ mżli Primo & legalissimo Principi; Je° Mśći Xiędzu Arcybiskupowi Gnieznienskiemu dáwáią.

XXXIV.

Kto chce/ niech czyta/ Votum práwie Łábiećie/ (bo ostatnie) in Ann 1605. ná Seymie/ Onego Wielkiego Zámoyskiego/ Kanclerzá / y Hetmáná Koronnego: gdźie gáni luxum, y tákie Tytuły Cudzoziem-

ziemskie / propter inæqualitatem & præcellentiam, quæ in libera Republica, ferri non debet. Tam y o sobie powieda: iákogo teß czestowáno tákowemi Tytułámi: ále magnanimè pogardzał/y Aureum Vellus, y te Ducum tytulácye: Gdy mo oboie Poseł Hißpánski præsentował. Słowa iego/ktorymi Hißpáná odprawił/ wspomina Fyrley Pan Woynicki/ wten sens. Sibi suisq; posteris, abundè Honorum, Regem suum, & Patriam suppeditare posse; si eos mereantur. Externorum superfluos, & alienos à Dignitate Regis sui, & Patriæ legibus esse. Tenze Zamoyski pisał list godny oczu káżdego Poláka / o Slachectwie Polskim/do Carła Sudermanskiego Xiążęciá.

XXXV.

Pieknie teß pisał/o tey Materyi/ samże pomieniony Pan Woynicky/ wliście swym do Syna stárßego/ á dźiśieyßego Biskupa Przemyskiego/ gdy sie dowiedźiał/ o iego disgustach/ przećiw drugim Polakom: ktorzy pod płáßczykiem tych Cudzoziemskich Tytułow / wyßße mieysca przed nim / w Honorze Senatorskim Oyca/ y Domu swego sie poczuwáiącym ubiegáli/chodźiá w Szkołach Apud nos(inquit) vnicus est Nobilium ordo, quem Juris & Libertatis Communio æquat. y záś nizey. Qui igitur nostratium præ conciuibus suis, aliis (id est exoticis,) modis, priorem locum & gradum nobilitatis captant, sibi in-

C 3 pri-

primis ; tum Patriæ legibus ; tum externis hominibus, quodam modo imponunt. A nobis verò, risu & contemptu potius, quàm contentione, & indignatione excipiendi sunt, &c. ále przy koncu/ cáły list ten/ dla iego osobliwośći położę.

XXXVI.

Onego Rokoszy wroku 1606 niemnieyβa nizli co inβego były podnietą te Tytuły. J to notandum ; Gdy Ordynacya Pánow Myβkowskich per summas factiones constitutiami obwárowac miáno / y tam im Honoris causa tytul Margrabstwa przypisáno. Obrał sie táki Patricius w Poselskiey Izbie / że piorka niemáiąc / palec rozmoczył w káłamarzu Marβałkowskiem / y nim on Tytul Margrabstwa wymázał z Constitutiey : ochrániaiąc Æqualitatem ; quæ est mater libertatis. y obcych wyniosłośći niechcąc in legibus Patriæ nikomu przyznáwac. Ale y to prawdziwe Axioma ; że Crescentibus Titulis, decrescit virtus. Starzy Polacy / y Mośćiwac sobie niedáli. A w Rzymie-Titulus Ciuis Romani, nad wβystki e inne adnomina postronnych národow / był zacnieyβym / y práwie kluczem do słáwy.

XXXVII.

Był y ná Conuocatia / wświeżo przesłym Interregno odpráwiona w Warβáwie dány Pánom Posłom Ziemskim z Seymiku náβego Sredzkiego / od Wielgopolánow Artikul / o Záhámowánie tych Ty-

tułu

tułow Cudzoziemskich. J/ iuż była ledwo nie cáłey Rzeczypospolitey (exceptis paucis quorum res agebatur) zgodá ná Retractatia y abrogácya/ tych Ordinatiey/niektorym familiom/ zá przeszłego/ S. Pámięci K. J. Mśći. Sigism. III. pozwolonych. Ale wPolszcze/ Vna Hirundo facit Ver. Jedna głowa/ siła pomieszac może/ y do pisánia porządnych praw/ áż po szkodzie przychodziemy.

XXXVIII.

Quibus sordet nobilitas, quibus ritus externi magis placent; niechay też/áni Bona; áni Præmia Nobilitati debita, w Koronnych Prowincyach nie usurpuią. Niech stánie declaratia práwá/de Cortizanis, etiam in Politicos, & Sæculares. Pisac pæny. in Ambitiosos: Bo też to srogie Absurdum, y okrutne Incompatibile. Alias, iuż lepiey niedudkuiąc/obcym Monarchom/pozwolmy; Aby Własni Krolowie Nászy mogli multiplicare, & augere, tákie Dignitates. Albo sine discrimine, Omnes eamus emere vrbem, vbi venditor adest.

XXXIX.

Scipio nieporownány Miłośnik y obronca Rzymski, wpadł in odium S.P.Q.R. tylko dla tego/że czterema białemi szkapámi/ (qui mos fuit externorum Regum) w Triumphie do Rzymu wiáchał: rozumiano/ że brał miárę/ ná Krolestwo Rzymskie/ y dla tego ledwo nie in exilio umarł. A coż? gdyby

był

był y Tytułow obcych záżywał? ktorych/ Fastum, & sesquipedalem iactantiam znieść/ wolnemu Narodowi/ od sobie rownych/ trudno: y Polakom nie miło.

XL.

Dobrze powiedźiał/ on Zacny Zámoyski. że Æqualitate Libertas constat. Albowiem/ kedy chce bydź ieden nad drugiego większym/ iuż tam zgody niepytay/ áni wolnośći. Y w Konstitutiey / *O Przywroczeniu* Ziemie Wołhynskiey / y w Vniey/ z Lithwą / tylko stárożytnym/ y prawdźiwie z dawnych Ruskich/ álbo y Lithewskych Xiążąt idącym/ niektorym Familiom/ in memoriam vetustæ dignitatis, pozwoliła Rzeczpospolita/ tych Tytułow: y to nudè, á nad to/ cum cautella, áby Iurisdictiey/ y prawu Ziemskiemu/ y Grodzkiemu/ per omnia, podlegáli. ktory iednak Fáuor Rzeczypospolitey/ nieściąga się/ ná obec wszystkie Kniáźie/ (co po Polsku/ tylko Włodarza/ albo Przełożonego/ lub Popowego syna znáczy/) áni pogotowiu / ná tych/ ktorzy po Vniey/ to z tego/ to z owego kanta/ wyrywáią się/ po tákie / y tym podobne Nazwiska/ y Tytuły/ do Cudzych kráyow/ & sibi, & posteritati: Albo ktorzy ich/ cum possessione bonorum sibi vsurpant.

XLI.

Słuszna to gánic w Dźiecyach / gdy non imitantur vestigia Parentum. Niechay niebedą mędrsze iayca niżli Kury. Æscula piuszowi dla tego brode

od-

oddárto/że miał Oycá imberbem Brzydźieli śię/ y pogárdzáli/ tákowemi wynioślośćiámi oni Wielczy Zámoyscy; Zebrzydowscy; Koniecpolscy; Fyrleiowie Minscy/ de tota Christianitate optimè meriti. A teraz/ dla iedney Visitey; álbo Legatiey; álbo przyniesienia Vpominkow ná wesele/ mámy pozwaláć nászyncom młodszym/ áby te Coronides Adnominum, wodiżnym od obcych Monarchow bráli? Boże tego niedáy.

XLII.

Nesciunt quid petunt. A co wiedźieć niemaszli tam iákiey Pandory? álbo skrytego Inuolucrum, niezrozumiáłych Cháracterow/ & Implicitū Pactum cum collatoribus? Bo snadź/ y Homagium poprzyśiąc potrzeba/ iáko Indigenat w Polszcze? J kłwáły śie potrośe tákie tituly/ z fauorámi/ ná przeszłych onych dawnieyszych Electyach. Jákoż y po świeżo zmárłym/ Zig III. Pánu nászym/ też ieden tytułowány (quem honoris & mortis causa reticeo,) vniosł śię wrozumieniu o Gustawie. Że Cesárzem/ y nászym Krolem/ zostáć miał: mowiąc; Gustaw/ popráwi Polakom vstaw. Alec obay vstáli: y nienadáły śię práctyki/ o Koronę nikomu. Day Boże/ by y nápotym/ niebyły nigdy.

XLIII.

Simplex veritatis sermo. Et gloriosa propter Rempublicam Inuidia Jáko według Reguły/ álbo przez-

wiska Fundatorow/denominamus Zákonniki: Tákże według Herstow Sekty/názywámy Heretyki/wtaß y Pogany/ y Zydy: więc y Zydowskich; Ormiańskich; Szkockych; Cygańskych; Tátarskych dźiećí/ choćia w Polßcze urodzonych niezowiemy bydz Polákámi. Tak teß słußna rzec/ ábyśmy tych tytułatow/ mieli pro Alienigenis: quia illius Reipublicæ Maiestatem repræsentant, cuius Dignitates, & Magistratus captant.

XLIV.

Miedzy innemi Grzechámi/ y zbrodniami zá ktore Pan Bog/ przez one Anthiochy / Demetriuße/ Tryphony/ &c. kárał Zydostwo. był teß ieden/ (iako secundus Machabeorum liber, quarto & sexto cap. pißę/) táki/ że/ Nemo se simpliciter Judæum esse confitebatur, Ale Patrios Honores, nihili habentes, Græcas glorias, optimas arbitrabantur, &c Włáßnie ták náßy Tytulaci czynią / niechcąc bydz simpliciter, Slachtą Polską; ále wolą te cudzoziemskie ogony włoczyc.

XLV.

Mæcenas Augustowi Cesarzowi dawáiąc informácyą ad recte Dominandum: Zákázował teß noua nomina concedi Romanis; z ktorychby iáká præcellentia niezwyczayna/ y wyniosłość/ á zniey záś bunty/ y dissidiæ urość mogły: bo ludźie Cnotliwi/ Honor swoy/y Słáwę Oyczyzny swoiey miłuiący/

sper-

ſpernunt.ſperni. Y ſzpetnie ſie im widzi/ gdyby dla poſtronnych præeminentiey / miáłá Oyczyſta publiczna/ álbo y priuatna / legitimeq; nábyta/ zákrwáwemi zaſługámi Doſtoyność/ ſzwankowac/ y nięgac. W biedney Muzyce/ w Stroiách; w Obyczáiach/ gánią odmiánę Politycy / y wrozą rozą præſagium ruituræ Ciuitatis; Ze tylko Dariuſz do Perſkiego miecza/po Græcku/ wkowkę przyprawić kázał/ſtrácieł Kroleſtwo: y przepowiedzenie Chaldayczykow/upadkiem ſwym potwierdził. Alexandrowi tákże/ bárdziey ſię/ niż Oyczyſte y Száty/ y obyczáie Perſkie ſpodobały: zá czym/ áni tych/áni owych/ długo záżywáć niemogł Omnis mutatio nociua.

XLVI.

Niechcemy dopuſzczác Potomſtwu włáſnych Krolow náſzych: áni náwet náſzym Synom/ Brátom/ Stryiom/ Wuyom/ áby do Duchownego ſtánu/ mieli aquirere, Bona Terreſtria. Ergo áni tácy/ ktorzy ſie do ſtánu Niemieckiego / w tych Tytułach incorporuią/niepowinni ſie wtracac/miedzy Slachtę/y dobra Koronne ciſnąc. Jákoſz y to nie dobrze ſie ſtáło/ iż Rpta.pozwoliłá Pánu Krákowſkiemu/ onemu teſz Xiążeciu z Oſtroga / in defectu ſucceſſorum ſanguinis,ordynowác wſzyſtkie Panſtwa/y włości ſwoie dziedziczne/na Káwálerow Maltanſkych: ktorzy directe, à legibus ſui Ordinis Maltenſis, dependent;

dent; nihil commune habentes, procz vrodzenia/ cum iure Terrestri: y do ostatka się stey Iurisdictiey/ ná Seymie Coronationis J. K. M Dzieśieyszego Páná nászego/ wylámac chćieli. Albo y kiedy Pan Myszkowsky/ Marszálek Koronny/ w ordynaciey/ tákze/ do swego nowonabytego Margrabstwa/ kázał annuatim, zá Trzydźieśći Tyśięcy złotych/ przykupowác Slacheckich Máiętnośći/ (z czego iákaby iednemu domowi urosła potentia, ábo wieleby Stanowi Slacheckiemu/ do stá lat ubyło? komput nietrudny:) tedy my milczemy/ y owszem Seymową powágą y Constytuciámi approbowáliśmy.

XLVII.

A boday ieszcze/ y zynszey miáry/ nie latet anguis in Herba? Gdyż wiemy/ iáko wielkim kosztem/ y zdrowia odwágą/ tameczni Cudzoźiemscy Nobiles, dosługuią się/ v Cesarzow; Baronias; Barones potym Comitatus; Comites, Marchionatus; Ducatus, &c. Ale nászym Pániętom/ sine discrimine, sine gradibus, & sine meritis, iednym cugiem/ zá iedną furą/ á niektorym per tertias personas, vel literas larga manu, tákie Tytuły/ ad libitum, prostituuntur: etiam aliquando ignotis, externi Regni incolis? Podobno dla tego/ áby per occasionem byli memores, accepti beneficii, choćia compedio publico? Albo wiec/ áby też kiedyż tedyż Krolowie Polscy/ y Oyczyzna

Ná

Náßá/ przyßła do tákiego rozerwánia / iákie wtych tam Pánstwách czynic zwykli/ táci Tytułáci/ Creatorom swym lubo ieych Potomstwu. Wßak ießcze Walßteyn niestrzpi/ &c.

XLVIII.

Orzechowsky in sua Quincunce piße/ y wysławia Národ Polsky / że Slachectwem przewyßámy/ względem Rownośći wßystkie Národy : niemáß v nas Groffow ; Niemaß Kniaziow; niemaß (práwi) Xiążąt. Ale/ si viueret, musiałby opak pisac. Degenerem Genium widząc / tego wieku J przyston:eyßa rzecz Spartam Antiquæ Nobilitatis ornare virtutibus/ niżeli bydz / wtych Tytułach Nouiciußem álbo iáko po polsku zowią/ Scartabellusem : y dla tego pospolicie/tácy Tytułaci/ nieożywáią sie stą dostoynośćią/ áß in Secunda, vel Tertia generatione.

XLIX.

A iesli kto rzecze : że/ultro oblatos Honores, od tákich Monarchow / niegrzeczy pogardzac. Niechayże sie przypatrzy / Magnanimitati Heroicæ Zamoyskiego : y tych/ ktore pomieniony Pan Woynicky wspomina. Et est eis reputatum ad Iustitiam. Stráćieł Czarnkowsky/ Referendarz Koronny/ y dziwnie godny człowiek / Coadiutorią ná Arcibiskupstwo Gnieznienskie : y dzierżáwe Znina / przez Dekret Seymowy : ieno dla tego / że Consens ná to/u Henryka iuß vyeżdżáiącego do Franciey/extra

 Re-

Regnum otrzymał: choćia/ áni to insolita res była/ tákie Consensy dawáć; áni ieszcze Rptá/ náoncżas/ wypowiedziáłá posłuszeństwá Henrikowi/ Włásne-mu Krolowi swemu, y Czarnkowskiego? A Camillus Rzymianin/ niechćiał Dictaturam, in summâ licet angustiâ Reipublicæ, à deferente Exercitu przyiąć áż mu ta/legitimus Magistratus, (do ktorego był in Capitolium, à Gallis obsessum, trudny acces) approbował. To to iest Cnota Leges Patrias obseruare. Et sæpè magis splendebant eiectæ, quàm erectæ statuæ. Albo y on drugi Rzymianin dobrze nápisał Że/Maior gloria, ex spreto honore, quàm ex non merito, &c.

L.

A iesli kto ieszcze wyrwie się/ ſtaka Obyectya. *Ze, y Xiążęćia Polskiego Cesarz Koronował? czemuż czapki Xiążęcey, álbo innego Tytułu, dáć niema, Sláchcicowi Polskiemu?* Tedy odpowiadam: że/non dubitatur, iż Cesarz Je° Mść/ ma Jus conferendi, rozmayte Tytuły: ále niemnieysza iest władzá Krolow Polskich/ ktorzy y w Prusiech/ y w Kurlandiey creouali Duces, etiam inuitis Cesaribus. Ale Slachcic Polski/ non habens Cesarem, nisi Regem, niema ius accipiendi, Extraneas Dignitates, od obcych Monarchow: poniewasz y włásnemu Pánu iego/ niegodzi się/ iuxta leges, multiplicare dignitates, sine consensu Reipublicæ. Więc iáko Monarcha Polsky/ ambiebat Titulum Regis, chocia był Absolutus Princeps: ták też

teraß/ y tym æmulis Principatuum; dufac nietrzeba/ ánt pozwálac gradus Ambitionis. Bo non fert cælum, plures Soles, nec Polonia, plures Principes procz K. J Mśći/à in caſu Interregni, Je° Mśći Xfza Arcybiſkupa Gnieznienſkiego.

Sapientibus,& Patriam Libertatemq; amantibus,ſatis.

A Jezeli ná tych Rácyach/ komu máło/álbo rozumie / żem ia tylko temu zawżieciu contrarius? przydawam liſt godny pámięci/ Je° Mśći Páná Firleya Kásztelána Woynickiego/ y Koronnego Podſkarbiego ktoregom wyżey wzmiankę kilkak: oczynił/ wteyże máteryey/bardzo competenter piſány do Syna.

Andreæ Filio , Salutem & Paternam benedictionem.

SIgnificauit mihi , Reuerendiſsimus Dominus Epiſcopus Poſnanienſ. Auunculus tuus: præſcriptum ſibi eſſe Ingolſtadio,de quadam contentione,ſiue æmulatione exorta inter te, & quosdam Polonos, ratione *Titulatæ nobilitatis*. Quæ res vti præter ſpem, ita non ſine admiratione, mihi accidit. *Quis enim ſperaſſet,Polonos noſtros,extra Patriam nobiliores velle videri,quàm ſint in Patria?* A quâ vti vitam, & fortunas; ita,& ornamenta acceperunt. Sed parum videbatur laborare Patria alijs vitijs, niſi, *Et hic morbus, Exoticæ Ambitionis*, à juuentute, prætextu morum & ſtudiorum peregrinante, tanta profuſione pecuniæ, illi acquireretur? Quare ſi conſilium meum requiris, ſic habeto. *Apud nos vnicus eſt Nobilium Ordo, quem juris, ac Libertatis communio æquat.* Nihilominus

nus Familiarum, vel personarum æstimationem, multa distinguunt: ut potè, Munia, & Dignitates Reipublicæ; vel præsentes, vel antiquius, crebriusq; in Familia gestæ. Tum virtutis, vel meritorum opinio. Sæpè etiam, præsens fortunarum splendor. Ætatis etiam ratio. Addo deniq; quod sæpè accidit, licet non semper justè, Honorantium, inter quos versantur, Fauor. His ferè præcedentibus, omnis Ordo constat inter pares alioquin genere. Qui igitur Nostratium, alijs modis, præ conciuibus suis, priorem locum, vel Gradum Nobilitatis, sibi captant: *Sibi inprimis; tum Patriæ legibus; tum Externis hominibus, quodam modo imponunt.* A nobis verò, risu & contemptu potiùs, quàm contentione, aut indignatione aliquâ, excipiendi sunt. Nam tales plerunq; manet illud Saluatoris nostri decretum, de illis pronunciatum, qui primum locum, in conuiuijs captant. (eò magis in Schola, vbi modestia, inter alias virtutes, discenda est,) quòod cum venerit Pater-familias, (qui scilicet, honoribus in Patria Nostra distribuendis, præest,) jure meritò dicet. *Amice da huic locum.* Tunc erit confusa Ambitio, coram omnibus Conciuibus. Quæres tu porrò, uti meritò, discendi gratia. *Ergo Nobilitas Polonica*, non attingit Gradum Nobilitatis aliarum Gentium Christianarum? nec vnquam aspirabit, *Nobilis Polonus*, ad consortium Comitum, vel Baronum, in externis Regionibus? Dicam paucis: nec abs re erit, te, huiusmodi rationibus, fore præmunitum. Qui putant huiuscemodi Titulis, intendi & augeri Nobilitatem: hi mihi non satis videntur intelligere: *Quid sit vera Nobilitas.* Quid Tituli hujusmodi significent. Quid enim? Negabimus antiquos Romanos (ut Græcos, Persas, & his antiquores, Assirios, taceam,) florente Republ. & Libertatibus Patriæ, attigisse talem Gradum Nobilitatis, qualem nunc habent Barones, aut Comites Germaniæ? cum illi antiqui, non solum his, sed nec Nobilium nomine,

mine, gloriarentur: contenti Ciuium Romanorum, ad summum Patriciorum, vel Consulum nomine. Atqui constat, Scipiones, Marcellos, Fabios, Lucullos, Pompejos & similes, etiam Regibus, ac populis, vel cum priuatim agerent, fuisse venerabiles. Recentiora attingam. Venetorum Respublica, ob eandem rationem, videretur non plenam Nobilitatem assecuta. Atqui (vt ipsi existimant,) pleniore aliis Nationibus gaudent. Neq; enim Leges; & Libertates; & Honores, Patriæ suæ, permutarent unquam, aliorum Titulis, aut verius Fumis: imò seuerè cautum habent, ne quis Titulos huiusmodi, ab Externis Principibus, venetur. Quod si alicui Ciuium, extra ordinem concedant; tales concedunt accipere titulos, *qui Reipublicæ statum non turbent: & qui non transmittuntur ad posteros*, quales sunt Cardinalium, & Equitum Auratorum. qui etiam, non solent conferri, nisi prætextu virtutum, & meritorum cuiusvis propriorum, sine præiudicio Patriæ Politicæ. Siquidem Politica Ecclesiastica, cum Ciuili, pulchrè conuenit, apud Christianos Catholicos. Neq; enim habent diuersum scopum, sed potius subalternum. Secus cuiusuis populi Respublica, vel Regnum. diuersum enim habet, unum, ab alio, finem. Sui nimirum conseruationem, & incrementa, etiam cum aliorum incommodis, atque etiam, (si aliter sibi prospicere nequeat,) Euersione; quo fit, vt iudicio Saluatoris nostri, *Nemo possit duobus Dominis seruire*. Et decreto veterum Philosophorum, *Infamis habeatur, qui sit duarum Ciuitatum Ciuis*. Quorsum ista dices? Nimirum, ut scias, labem hanc & infamiem, cadere in tales; qui Patriâ Nobilitate, & Honoribus, non contenti; *ab Externis titulos venantur*. Scire etiam debes. Titulos huiuscemodi, Ducum, Comitum; Palatij, Marcæ, Prouinciæ, Castrorum, Districtuum, atque etiam Baronum, (quibus respondent Germanica nomina. Hertzog/Pfaltzgraff/Marggraff/Landtgraff/Burggraff/Graff/

 Frey-

Frey Herr) antiquitus, *non gradus nobilitatis intendisse, sed Officium*. Sub recentibus Romanis Imperatoribus, ationem distraxisse.: quorum etiam nunc in Reliquiis Romani Imperii, vestigia, & vmbræ quædam, vix apparent.. Licet successu temporis, decrescenteq; Imperii flore, Magistratus huiusmodi, quarundam Familiarum facti sunt hæreditarii: & Ambitione crescente, ad plures familias, vanum nomen Magistratus, (*cum alia præmia Imperatoribus deessent,*) deferri cæptum. quæ res, non multum diuersa accidit, ijs, qui catenas, vinculis vinciendis excogitatas, ex auro, ad ornamentum fabrefactas, vsurpare cæperunt.. Manet nihilominus, etiam nunc, obligatio omnium, qui huiuscemodi Titulos aquirunt, à quibusuis Principibus, qui Imperii Romani partibus successerunt.. *Vt vel jurejurando, vel vi Priuilegiorum, obstringantur fideles fore, Imperio, vel Principi concedenti. Atq; hoc est sine dubio quod iura Nostra Patria spectant, & prospiciunt, cum ad Dignitates, & Officia Regni, aditum præcludunt, externis nominibus, vel Ducum Titulis gloriantibus. quomodo enim pro externo non habeatur, qui officio, & beneficio externi, & sæpè Patriæ Nostræ infesti Principis, obstrictus est perpetuò.* Hinc est, quòd Maiores nostri sanctius morem hunc obseruant., Titulos huiuscemodi, non solum non ambiendi, *sed potius, oblatos, repudiandi.* Qua in re, memorabo tibi, Exemplum domesticum: quod partim Maiorum meorum relatu accepi: partim ab Historicis attingitur. Scire debes, Titulorum huiuscemodi exoticorum, (præsertim Comitum.,) Ambitionem, cæptam esse apud nos, eo tempore., quo Sigismundus Rex noster, congressus est Viennæ, cum Imperatore Maximiliano Primo. quod incidit in Annum 1515. Ibi, cum & Principes, certarent inter se humanitate, ac liberalitate: & diuersæ Nationes splendore opum., atq; Nobilitatis; sub discessum, præ-

præcipuè, munera & varios honores, vltro citroq; sibi, suisq; offerebant. Imperator, ne tantum auri erogandum ipsi esset, (quod etiam forsan dedignati fuissent accipere, Nostrates,) more suo, & sine vllo dispendio, Titulos huiuscemodi, Nobilioribus ex comitatu Regio obtulit. Cum autem super hâc re, deliberatio communis, à nostratibus institueretur, conclusum fuit. Gratias suæ Cesareæ Maiestati agendas, cæterum Nobilitate Patriâ contentos se velle viuere. Abundè sibi satis Ornamentorum & Honorum, Regem suum, atq; Patriam conferre. Nolle quicquam, noui, & alieni, à legibus Patriæ, & Æqualitate communi, inducere. Quid plura! Grauiores quiq; Viri, cum eâ Sententiâ, & Constantiâ, discedunt: Iuniores, ac elatiores, priuatim mutatâ sententiâ, non negligendam esse hanc occasionem arbitrati, plerique Titulos Comitum, pro se, & posteris suis impetrant, quibus tamen, non statim, sed longo post tempore, aperte gloriari cæperunt. Hæc est antiquissima occasio, & origo Comitum, apud Nostrates. Tamen paucæ Familiæ jam supersunt, quæ ab illo Imperatore priuilegia ostendere possent: Multæ enim jam, vel decesserunt, vel ægestate, depressæ sunt: veluti Szydlowieciorum, Gorkanorum, & quædam aliæ. Plures deinde ambitionem hanc, *varijs irritati occasionibus, præsertim Legationum, (sed pessimo Fidei in Patriam exemplo,) impetrabant* similes titulos, à Principibus Externis; non solum ab Imperatoribus; sed etiam à Pontificibus, à Regibus, Galliæ, Hispaniæ, atq; etiam Portugaliæ. Quorsum ista dicis? vt scias, in Comitatu illo Sigismundi Primi, Regis nostri, adfuisse Proauum meum, & Abauum tuum, Nicolaum Firley: non solum præcipuo inter Senatores loco, nimirum in Palatinatu Sendomiriensi constitutum, sed etiam aliquot expeditionibus

 belli-

bellicis, cum laude gestis, clarum & conspicuum, ita, ut tunc primus inter Sæculares Senatores, à Cuspiniano in vita Maximiliani numeretur. Quis dubitat ejus loci? talis famæ? Virum; nullo negocio eundem Titulum eadem occasione adepturum fuisse, nisi potius eum sponte oblatum ob rationes superius memoratas repudiasset. Quo facto non solum sibi gratiam & honorem apud suos auxit: sed & titulum eundem, licet non ambiens à Leone X. retulit. Extant enim inter monumenta Familiæ nostræ literæ Leonis Decimi ad eum scriptæ, in quibus hunc Titulum Comitis ipsi tribuit. Ita enim comparatum est, vt Fama vel Gloria virtutem tanquam vmbra corpus sequatur, quæ quidem fugientes se sequitur, sequentes vero fugit. Ac ea demum *est vera Nobilitas, quæ per virtutes maiorum ad posteros longa serie transmissas & perpetuas acquiritur conseruaturq;.* Neq; vero putes, vnicum hoc Exemplum spretorum hujusmodi Titulorum, vel in Familia nostra, vel in Republica numerari. Accidit Patrum nostrorum memoria, vt vir quidam antiquissima Familia ortus summoque loco & authoritate in Republica constitutus, cum quodam nobili sibi vicino simultates gereret: qui cum proteruius cum ipso ageret, prætextu æqualitatis juris & generis, produxit ille vir ex quadam occasione coram amicis priuilegium Regis Portugaliæ sibi ob militaria merita Titulum Comitis conferentis. quod cum ab illis qui id aspexerunt relatum esset nobili Aduersario, memorabile responsum ejus in hunc vsque diem circumfertur. Antiquiorem scilicet & solidiorem sibi videri patriam Nobilitatem: etiam vsu fructu Magistratuum, Dignitatum, Beneficiorumq; Patriæ: nec non possessione oppidorum, Castrorum, Villarum hæreditariarum stabilitam: quam inanes, & recenti necdum satis siccato atramento, colla-

tos ab externis principibus Titulos: quos etiam absq; euidenti patriarum Legum & Regum contemptu vsurpare non licet. Recens verò memoria est, Incomparabilis viri Ioannes Zamoysky, non solum in patria nostra, sed etiam apud exteros ob excelsas virtutes & res gestas clari. Hunc, cum paucis ab hinc annis, Legatus Regis Hispaniæ, Titulo Ducis, & Honore Aureiuelleris, Regis sui nomine insignire vellet. Magno animo suscipere eum detrectauit, dicens: *sibi suisq; posteris* abunde Honorum, Regem suum, & Patriam suppeditare: si eos mereantur. Externos vero honores superfluos, & alienos à dignitate Regis sui, & Patriæ Legibus, videri. Eodem tempore oblatus fuit fratri meo Viro clarissimo, Palatino olim Cracouiensi Titulus Comitis, quem etiam pari Constantia & laude contempsit. Plures hujusmodi reperiri, ipsa frequentia veterum & florentissimarum apud nos familiarum testatur: quæ si id ambirent? quantula quæso opera vel impensa id obtinerent? cum nunc, non ab vno, sed à tot Christianis Principibus impetrari possit: qui tantum abest vt in eo munere largiendo (quo ipsis nihil decedit) parci sint; sed potius honori id ducant, hac ratione plures beneficiarios & Vasallos in alienis etiam Regnis sibi conciliare. Atqui: si ea cuilibet Regi vel Duci facultas tribuitur, vt possit creare Comites, Barones & Similes; *Cur nostrates talium auidi, non potius petunt hos Titulos à Regibus suis Naturalibus?* Num existimant Reges nostros minori potestate pollere? quam alios Christianos principes? Aut fortè sciunt Leges nostras talibus Titulis obstare; vtroq; modo inique agunt. Et cum Regibus suis scilicet, quos alijs postponunt: & cum patria, cujus Leges & statum scientes, volentes turbant. Potius danda est opera, vt ambientibus hos Titulos, Leges Patriæ indulgeant, quam aperte

contra eas præuaricandum, *Boni quippe Ciuis officium exigit, Dignitatem sui Principis, & Patriam, & Leges patriæ, ad mortem vsq; inuiolate tueri.* Quærerem Ego nunc ab istis vestris Academicis, qui ita confidenter de præcellentia Nostratium Familiarum decernunt? Et si forte Zamoyscius noster iuuenis ad eos se conferret: quem locum ipsi assignaturi essent? Inter Comites enim neq; Origo Germanica neq; priuilegium ullum eum referret: neq; ille exemplo patris titulum hunc etiam vltro oblatum admitteret? Tanta enim Nobilitatis claritas & splendor inferius eum residere non sustinebit: neq; certe ipsum Nobilitas vulgaris Titulatis præferret? Idem intelligatur de Sieniauijs, & multis alijs antiquissimis & Nobilissimis familijs apud nos: quas adhuc contagio huius ambitionis non infecit. Vnum scrupulum hac in re tibi euellam. Posset enim aliquis obijcere, Lithuanorum & Rutenorum familias huiuscemodi Titulis esse beatores quam nostros. Ipsi enim communiter se appellant lingua sua Kniazyos, quos quidem promiscuè nostrates vertunt in Duces. Verum animaduertendum tibi est, primum Legibus Vnionum vt vocant Regni, cum his populis cautum esse, vt cuilibet istarum Nationum, antiquorum Titulorum & consuetudinum, Vnioni non nocentium maneat integritas. Lithuanicorum autem vel Rutenicorum Ducum duplex est differentia. Quædam enim familiæ Originem trahunt, à Magnorum Ducum prosapia: quædam & à veterum Ducum Russiæ propaginibus; quas quidem ego Nominatim recensere non existimo: ne quid per ignorantiam alieni adscribam, vel aliquem prætere-am, satis sit, Tali Origine deriuatos splendoris & claritatis plus in suis natalibus habere, & Ducum titulis proprie ad sensum Externorum accedere, etiam Legibus & consuetudinibus pa-

triæ

triæ id permittentibus. ita tamen, vt Dignitariis & Officialibus à Rege priuilegiatis, locum cedant, & æquali iure cum toto corpore Nobilium vtantur. Alterum genus Kniazyorum eſt, quod nihil aliud lingua Rutenorum ſignificat quam Dominum: ita quod cuiuslibet villæ, vel oppidi Dominus, illius loci Kniaziuſuocetur: quemadmodum Maiores noſtri villarum quas poſsidebant Hæredes ſe appelabant. Et cognomina diuerſa, a diuerſis villis licet, eiusdem familiæ homines, ſibi aſſumebant: vnde multarum Familiarum antiquitas confuſa eſt & obliterata. Tales itaq; Kniazy, noſtratibus Nobilibus nullo modo inuidendi ſunt, cum egregie Æqualitatem & præcedentiam Nobilium ferant. Sed neque Natio Polonica ſimilibus olim familiis caruit, quæ à Regum noſtrorum antiquorum proſapiis originem habebant. Quales fuerunt Duces multi in Sileſia, in Mazowia, Pomerania, & aliis pluribus Prouinciis Regni quorum Hiſtorici meminerunt. Verum hac Tempeſtate, cum Sileſia & Pomerania tranſierunt in ius Imperii Romani ſiue Germanici, Maſouiæ vero & reliquorum Principum noſtrorum antiquorum prorſus extincta eſt proles. Et Regnum ad præſentem Familiam delatum. Ex qua cum Deus plura germina, vti ſperamus, propagabit, non deerit Polonis ſuus etiam hac in parte ſplendor. Nos interim contineamus nos intra metas & cancellos; quibus nos Patria & Leges patriæ circumdederunt. Abunde ſatis ſpacii habentes *ad explicandum virtutis curſum & certamen*. Abunde, & præmiorum, Legitimè certantibus propoſitorum. Si gloriari oportet in Inſipientia. poſſes & tu gloriari de ſimilibus titulis, quos multi etiam falſo & alienis monimentis aut poſſeſsionibus nixi ſibi vſurpant. Nos autem præter illam Leonis X. Bullam, oſtendere poſſumus,

[illegible]

monimentum quo vni ex Maioribus nostris Eustachio, à Casimiro Magno Rege Poloniæ adscriptus est Titulus Comitis Anno 1533. Sed bona tecum fide agam & cum alijs. Is enim Titulus quondam vt & Baronum, more illo veteri tribuebatur omnibus qui cum dignitate, vel Magistratu aliquo Aulæ Regis aderant. Vnde in Legibus nostris sæpe inuenies, Proceres, Comites, Barones Regni Poloniæ: qui tamen non hæreditarii sed honorarii à Regibus erant: quorum in locum successerunt post, Nomina Palatinorum, Castelanorum, Capitaneorum & aliorum Magistratuum ac Officialium tam Generalium, quam Prouincialium. Senatorum enim & Officialium corpus successiue, & non vna vice compactum: & denominationes officiorum multæ nouæ introductæ sunt. A quo tempore statim, Procerum, Comitum, Baronum, merito in legibus nostris euanuit. Posses gloriari eodem titulo ex Materno genere. quod licet, primo gradu ex Opalinsciorum Nobilissima, antiquissima, semperque florentissima familia; (Ambitionis tamen huius Experte) descendat: altero tamen gradu procedit à Koscieletcijs nuper florentissimis & simili Titulo auctis, nunc vero pro vicissitudine rerum humanarum pressiore velo fortunam moderantibus. Baronum vero plenis buccis occinere, tanquam Successor ex asse in Familiam *Bonarorum*: ex qua maternus Auus meus Seuerinus Castelanus Biecensis, Magnus Procurator & Zupparius Cracouiensis, Buscensis Oswiecimensis Szepusiensis & Rapstinensis Capitaneus, tuus autem Proauus, à Ferdinando Imperatore obtinuit priuilegium, quod asseruatur in Nostro Archiuo, pro se & Successoribus suis vtriusq; Sexus, duplices Baronatus scilicet de Ogrodzieniec & de Kamieniec, quæ utraque castra cum suis districtibus sunt per Dei gratiam in reali

pos-

possessione Familiæ nostræ. Sed caue putes me ista tibi suadendo serio suggerere. Discas discernere, *veram à fucata nobilitate: propriam, ab aliena: solidam, ab inani: Legitimam à vetita: Laboriosam & virtute genitam, à Luxuriosa & vmbratili.* Tum statuas illam sectari; hanc spernere. Nihil te moueant Euanescentes eæ dignitates potiùs, quàm Illustrantes. Summis virtutibus rebus & studiis sapientiæ intendes. *Sic itur ad Astra.* Memineris *te natura esse Ciuem Sarmatiæ, quæ non agnoscit Cesarem, nisi Regem*: quæ nunquam numerata fuit inter prouincias Imperii Romani. Quinimò, non seruando, nec propagando, sed potius euertendo Imperio Romano, cum multis aliis nationibus Nobilitatem suam quæsiuit: nunc verò propugnandam Christianam Rempublicam quærit. Stultum esset semilacero Corpori se subijcere, cum integro restiteris. Æmulare Romani Imperii meliora charismata: Artes videlicet & virtutes, quibus illud creuit, & auctum est. & quibus patriam etiam tuam, nondum (vt verum fatear) omnibus numeris absolutam, suo tempore possis augere. Cætera quæ nobis non competunt, relinque suis, quibus magis competunt. Imitare apes, quæ ex quolibet flore, etiam dulcia mella sugunt, noxia relinquunt. Sed video te adhuc desiderare quædam: & quidem initio à me promissa. Dices enim. *Ita ne patiar me postponi omnibus?* etiam iniqua ac mala fide me præoccupantibus? Fidele Consilium do Pater, modò capias, & accipias Filius. Tempus est seminandi, Tempus etiam metendi. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua: Venientes autem, venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Tu es nunc tan-

quam qui seminat: noli ergo exultare, nisi volueris flere. Multa *tulit fecitq́; puer, sudauit, & alsit. Abstinuit Venere, & Baccho: adde etiam, Vana Ambitione. Labor, & patientia, est virtutis vestibulum: Virtus Honoris: Honor sic promanans, est ipsa Nobilitas.* Vis tu prius occupare interiorem arcem, quàm aditum ad eam? Disce ergo multa aduersa ferre, multa vana contemnere; atq; adeo, ipsam fortunam: ipsam gloriam solidam elige; solidis te pasce; viriliter age: procedes prospere, regnabisq;. Rex eris, si recte egeris. Nondum video capis: dicam igitur plenius. Tu es filius familias, paternæ potestati subditus: sis igitur filius obedientiæ. Ego te misi Ingolstadium, studiorum & proborum morum causa, non vanæ ambitionis: quo loco te præceptores tui voluerint esse, sis. Ego quidem existimabam, eos non aliam censuram, quàm morum & studiorum in Iuuenes sibi sumere, vti fit in aliis Academiis, præsertim Italicis: sed si ibi alter mos inualuit? perfer, & obdura. Nihil hoc tibi oberit olim. *Nemo Decreto gaudet, qui Iudice vincit iniquo, vel male informato, vel deniq́ incompetente.* Tacite tamen protestari de grauamine licebit. Abstine huiusmodi popularium, qui te spernunt Congressibus, conuiuiis, atq; colloquiis. Dicas tibi nihil commercii esse, *cum his, qui tibi genere & jure non sunt pares.* Paribus tuis gaudeas: Humanitate, officijs, cum his certes. Maioribus natu, vel patrijs Honoribus fulgentibus, per libenter concedas. Humanitate nemo vnquam peccauit, imo se ipsum decorauit. Superbos vero contemnas, iuxta illud: *qui se extollit humiliabitur.* Responde stulto secundum stultitiam eius, ne videatur sibi sapiens. De gradibus Nobilitatis certamen, differ ad-

ma-

maturiorem ætatem: ad Scænam, quam tibi Rex tuus, & Patria, ad res gerendas, olim exhibebit. Ibi cujusque persona & Actus apparebit. Tu nunc probi Adolescentis, morigeri discipuli personam, grauiter age. Restat, vt quo pacto te cum Germanicis Comitibus geras, moneam. Meministi quæ initio huius Epistolæ de varijs generibus Comitum, & Officiis eorundem, in Romano Imperio, non meo Marte, sed ex Authoribus fide dignis, te præmonui: Vides ergo, Hoc omne genus Titulatorum, duplicis esse differentiæ. Alterum eorum, qui etiam nunc occupantur, circa res & negotia Imperij ordinariè sibi commissa: alterum, qui nudum Titulum, sine onere, atq; etiam sine beneficio habent. Vterq; est honorandus, ob voluntatem Principis, Honorem vtriq; tribuentis, quamuis non eodem modo. Prioribus æquiparabo Senatores nostros, videlicet Palatinos, Castelanos, & reliquos maiores Regni Officiales. Posterioribus, Senatorum nostrorum filios, & Officiales, tam Aulicos, quàm Prouinciales. Quemadmodum igitur Senatores nostri, præsertim majores, si quo casu Germanos Principes conueniant, non excluduntur ab ijs, communione mensæ, & consensus: ita & eorum filij, veluti quidam Patricii, & Flos Regni nostri, excludi non debent, nec possunt, nisi per iniquitatem, à consortio & consesu, minorum Comitum Germanicorum. Semper tamen natalitiis surculis, priores partes concedendæ sunt, in suo loco: Nisi humanitate eorum, quandoque adigaris, quod verecunde & modeste est accipiendum. Ita mi Fili inter vtrumq; volans, medio tutissimus ibis.

 Nec

Nec te nimis altè gere; ne vertiginem à superbiæ vento contrahas, & sublatus in altum, lapsu grauiore ruas: Nec nimis depressè; ne scopulis maleuolentiæ allidaris, vel fluctibus Inuidorum mergaris. Mea etiam Epistola, nimis fere in altum euecta, & euagata, tempus est, ut portum capiat. Sed amor tui paternus, vela inflauit, & longius quàm institueram, prouexit; tædiumque scribendi, colloquendi tecum voluptate, nescio quomodo sustulit. Vale spes mea: vota spemq; meam, sedulo, cum Diuino auxilio, imple.

